

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ "ΕΛΕΝΗ" ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΗ
Ευγενία Καίσαρη (ΠΕ02)

ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Το έπος

Η λυρική ποίηση

Το δράμα *

* Προορίζεται για παράσταση, ζωντανεύει ένα γεγονός που εξελίσσεται μπροστά στους θεατές. Συνθέτει στοιχεία και από το έπος και από τη λυρική ποίηση.

(δράμα < δράω -δρω = πράττω)

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ:

Η Τραγωδία: ο ηρωικός άνθρωπος που συγκρούεται με υπέρτερες δυνάμεις. Θέματα από τους μύθους.

Η Κωμωδία: προκαλεί το γέλιο μέσα από την κριτική της σύγχρονης πραγματικότητας

Το Σατυρικό Δράμα: διακωμώδηση της τραγωδίας και των μύθων, χυδαιότητα. Ο Χορός του αποτελείται από Σάτυρους με κορυφαίο τον πατέρα τους, τον Σειληνό.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ - ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ:

Το δράμα προήλθε από τις θρησκευτικές τελετές, τα δρώμενα (= ιερές συμβολικές πράξεις) προς τιμήν του δημοφιλούς Θεού Διόνυσου.

Χαρακτηριστικά της λατρείας του:

ιερή μανία που προκαλεί την έκσταση, την επικοινωνία με το Θεό

Θεοληψία, δηλαδή κατοχή από το πνεύμα του Θεού, θεία έμπνευση

έξαλλος ενθουσιασμός των πιστών

μίμηση που εκφράζει συναισθηματικές καταστάσεις

μεταμφίεση των πιστών σε Σάτυρους

ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ

Θρησκευτικό - λατρευτικό άσμα (τραγούδι) από τον ιερό θίασο των πιστών του Διονύσου (50 χορευτές, μεταμφιεσμένοι σε τράγους, εκτελούσαν κυκλικά το διθύραμβο) με συνοδεία αυλού. Ο πρώτος των χορευτών, ο εξάρχων, ίσως απέδιδε και κάποια αφήγηση σχετική με τη ζωή του Θεού. Αρχικά ήταν αυτοσχέδιος και άτεχνος.

ΑΡΙΩΝ: ΕΥΡΕΤΗΣ ΤΟΥ ΤΡΑΓΙΚΟΥ ΤΡΟΠΟΥ

Πρώτος συνέθεσε διθύραμβο, του έδωσε λυρική μορφή και αφηγηματικό περιεχόμενο και παρουσίασε τους χορευτές μεταμφιεσμένους σε Σατύρους, δηλαδή με χαρακτηριστικά τράγων. Οι τραγόμορφοι αυτοί τραγουδιστές ονομάζονταν τραγωδοί(< τράγων ωδή)

ΘΕΣΠΗΣ: Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Ο πρώτος που συνδιαλέχθηκε με στίχους με το Χορό. Στη θέση του εξάρχοντα έβαλε άλλο πρόσωπο, εκτός Χορού, τον υποκριτή (υποκρίνομαι = αποκρίνομαι) ηθοποιό που έκανε διάλογο με το Χορό, συνδυάζοντας το επικό στοιχείο (λόγος) με το λυρικό (μουσική). Αποτέλεσμα αυτής της καινοτομίας ήταν η γέννηση της τραγωδίας.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

Στις γιορτές του Διονύσου:

Μεγάλα ή εν άστει Διονύσια

Λήναια = τραγικοί και κωμικοί αγώνες/νέες

Μικρά ή κατ' αγρούς Διονύσια=επαναλήψεις

Ανθεστήρια=αργότερα δραματικοί αγώνες.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΩΝ ΔΡΑΜΑΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ:

Πριν και μετά την παράσταση

Α) Ο επώνυμος άρχων: Επέλεγε 3 ποιητές απ' αυτούς που είχαν υποβάλει αίτηση (κάθε ποιητής διαγωνίζονταν με μία **τετραλογία δηλ. 3 τραγωδίες και ένα σατυρικό δράμα**). Στη συνέχεια έδιδε χορό σε κάθε ποιητή και του υποδείκνυε το χορηγό. Β) Ο χορηγός: Χορηγοί ήταν πλούσιοι Αθηναίοι που αναλάμβαναν τα έξοδα της παράστασης Γ) Οι κριτές: Ήταν 10 και ορίζονταν με κλήρωση (1 από κάθε φυλή)

ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

Α) Οι υποκριτές (ηθοποιοί): Ήταν μόνο άντρες. Αρχικά υπήρχε μόνο 1 υποκριτής. Ο Αισχύλος πρόσθεσε τον δεύτερο και ο Σοφοκλής τον τρίτο. Ήταν επαγγελματίες οργανωμένοι σε συντεχνία και απολάμβαναν πολλά προνόμια ως θεράποντες του Διονύσου.

Β) Ο Χορός: Ήταν μόνο άντρες. Αρχικά 50, αργότερα 12 και από το Σοφοκλή έγιναν 15. Ο Χορός έμπαινε στην ορχήστρα από τη δεξιά πάροδο με σχηματισμό 3 X 5 ή 5 X 3 με επικεφαλής τον αυλητή. Εκτελούσε την κίνηση και την όρχηση εκφράζοντας συναισθήματα. Ο Κορυφαίος διαλεγόταν με τους υποκριτές και εξέφραζε την κοινή γνώμη.

Γ) Ο αυλητής: Συνόδευε με τον αυλό την εκτέλεση των λυρικών μερών του δράματος.

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Το κοίλον: Ήταν ο χώρος των θεατών, ημικυκλικά απέναντι από τη σκηνή. Τα καθίσματα λεγόταν **εδώλια**. Το κοίλον χωριζόταν από 2 μεγάλους οριζόντιους διαδρόμους σε 3 ζώνες που ονομάζονταν **διαζώματα**. Τα καθίσματα (εδώλια), που ήταν κτισμένα αμφιθεατρικά, διέκοπταν **κλίμακες** (σκάλες) από τις οποίες οι θεατές ανέβαιναν στις υψηλότερες θέσεις. Τα σφηνοειδή τμήματα των εδωλίων ανάμεσα στις κλίμακες λεγόταν **κερκίδες**. **Η ορχήστρα:** Ήταν ο χώρος του χορού. Είχε κυκλικό ή ημικυκλικό σχήμα και στο κέντρο του υπήρχε ο βωμός του Διονύσου, **η θυμέλη**. **Η σκηνή:** Ήταν ξύλινο ορθογώνιο οικοδόμημα στη μια πλευρά της ορχήστρας και προς τους θεατές, εικόνιζε την πρόσοψη ναού ή ανακτόρου και είχε ειδικό χώρο βοηθητικό των υποκριτών. Ο χώρος ανάμεσα στη σκηνή και την ορχήστρα ήταν υπερυψωμένος και ονομαζόταν **λογείο**. Εκεί δρούσαν οι ηθοποιοί. Πάνω στη σκηνή υπήρχε υπερυψωμένη εξέδρα, το **θεολογείο** και εκεί εμφανίζονταν οι θεοί.

ΠΑΡΟΔΟΙ

Πάροδοι: Μεταξύ της σκηνής και της ορχήστρας υπήρχαν 2 διάδρομοι, οι πάροδοι, από τις οποίες έμπαιναν ο Χορός και οι υποκριτές που δεν ήταν μέσα στη σκηνή. Από τη δεξιά ως προς τον θεατή πάροδο έμπαιναν αυτοί που έρχονταν από την πόλη ή το λιμάνι, ενώ από την αριστερή αυτοί που έρχονταν από τους αγρούς ή μια ξένη χώρα.

ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Μηχανήματα: **Το εκκύκλημα:** Ήταν τροχοφόρο δάπεδο, πάνω στο οποίο παρουσίαζαν ομοιώματα νεκρών. **Ο γερανός ή αιώρημα:** Είδος γερανού με τη βοήθεια του οποίου εμφανίζονταν οι θεοί. **Το βροντείο ή κεραυνοσκοπείο** για τη μηχανική αναπαραγωγή της βροντής ή της αστραπής. **Οι περίακτοι:** ξύλινοι στύλοι για την εναλλαγή του σκηνικού.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΠΟΣΟΝ ΜΕΡΗ

Πρόλογος: πρώτος λόγος του υποκριτή ή και διάλογος που εισάγει τους θεατές στην υπόθεση του έργου -δεν υπήρχε στις παλαιότερες τραγωδίες

Πάροδος: άσμα, δηλαδή τραγούδι που τραγουδά ο Χορός μπαίνοντας στην ορχήστρα με ρυθμικό βηματισμό.

Επεισόδια: τα τμήματα που αναφέρονται στη δράση των ηρώων (2-5 στον αριθμό) και προωθούν την υπόθεση. Παρεμβάλλονται ανάμεσα στα άσματα που ψάλλει ο Χορός.

Στάσιμα: (= στάση) άσματα που ψάλλει ο Χορός μετά τα επεισόδια

Έξοδος: επισφραγίζει τη λύση της τραγωδίας και ακολουθείται από το εξόδιο άσμα του Χορού.

Άλλα Λυρικά: **μονωδίες και διωδίες** (άσματα των υποκριτών), **κομμοί** (θρήνοι του Χορού και των υποκριτών μαζί)

ΤΑ ΚΑΤΑ ΠΟΙΟΝ ΜΕΡΗ

Μύθος: η υπόθεση του έργου, το σενάριο.

Ἦθος: οι χαρακτήρες των ηρώων, ποιόν συμπεριφοράς

Διάνοια: οι ιδέες, οι σκέψεις, τα επιχειρήματα που εκφράζουν τα πρόσωπα - διαχρονικός χαρακτήρας

Λέξεις: εκφραστικοί τρόποι - ύφος - γλώσσα

Μέλος: η μελωδία, η μουσική επένδυση του έργου

Όψη: τα σκηνικά και τα κουστούμια

ΑΙΣΧΥΛΟΣ - ΣΟΦΟΚΛΗΣ - ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ = ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΕΓΑΛΟΙ ΤΡΑΓΙΚΟΙ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ

του Ευριπίδη (ο τραγικώτατος των ποιητών)

- Εισήγαγε τον αφηγηματικό πρόλογο και επίλογο.(αναπτύσσεται η δράση)
- Χρησιμοποίησε τον «από μηχανής Θεό» (δίνει λύση στα αδιέξοδα).
- Μείωσε την έκταση των χορικών και τα αποσύνδεσε από τα επεισόδια.
(υποβάθμιση του Χορού)
- Αύξησε τις λυρικές μονωδίες των υποκριτών.
- Διασκεύασε ελεύθερα τους μύθους μεταφέροντας τους στο επίπεδο της καθημερινής ζωής.
- Έφερε καινοτομίες στη μουσική.
- Χειρίστηκε τους ήρωες του με ρεαλιστικό τρόπο: τους κατέβασε από τα "βάθρα" και τους παρουσίασε πιο ανθρώπινους.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η πλοκή του μύθου έπρεπε να έχει:

Περιπέτεια: μεταστροφή της τύχης των ηρώων, συνήθως από την ευτυχία στη δυστυχία.

Αναγνώριση: μετάβαση του ήρωα από την άγνοια στη γνώση, συνήθως μέσα από την αναγνώριση συγγενικών σχέσεων, που γίνεται πάντα με τεκμήρια.

Τραγική ειρωνεία: οι θεατές γνωρίζουν την αλήθεια, την πραγματικότητα, την οποία όμως αγνοούν οι ήρωες.